

ASIAKASMAKSUIHIN VAIKUTTAMINEN

Asiakasmaksulain mukaan hyvinvointialueen palveluista (hyvinvointialueen itse tuottamat ja ostopalvelut) asiakasmaksut perii aina hyvinvointialue – ei palvelun tarjoaja. Lähtökohtaisesti kaikkiin maksuihin voi vaatia oikaisua. Maksujen tulee olla kohtuullisia.

Ylläpito- ja ateriamaksujen perusteet erityishuollossa ja kehitysvammalain perusteella järjestetyssä asumispalvelussa

Ylläpitomaksut

- Erityishuollossa maksua saa periä ainoastaan ylläpidosta. Ylläpitoa ovat kaikki tavanomaiset henkilölle vammaisuudesta riippumatta aiheutuvat menot kuten vuokra, ruoka, pesuaineet, vesi ja sähkö.
- Ylläpitona perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (eli hyvinvointialue ei voi saada voittoa palvelun kustannusten ja perittävän maksun erotuksesta).
- Lähtökohta: Vammaisella henkilöllä tulee olla mahdollisuus valita, mitä tuotteita tai palveluja käyttää, ja hyvinvointialueen tulee huomioida, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää tarvitsemiaan ja ostamiaan palveluita.
- Ohjaavan/avustavan henkilökunnan työmäärä tai asukkaalle antama apu/tuki ja asukkaan vamma tai sen vaikeusasteet eivät voi määrittää ylläpitomaksun suuruutta, koska apu ja tuki on aina maksutonta.
- Tavanomaiset vammaisuudesta riippumatta aiheutuvat kustannukset voivat vaihdella alueiden ja yksiköiden kesken, siksi summa ei välttämättä ole koko alueella sama.
- Asiakkaalla on oikeus saada tarkempaa tietoa siitä, mistä kustannuksista ylläpitomaksun taso muodostuu.
- Kuljetuksista ei saa periä maksua. Esimerkiksi pyykin kuljetuksesta pesulaan. Pesulan käytön pyykinpesussa tulisi aina olla asukkaan oma valinta, sillä asumisen tavanomaisissa toimituksissa tarvittavan avun ja tuen tulee olla maksutonta.

Ateriamaksut

- Maksujen tulee perustua todellisiin kustannuksiin.
 - raaka-aineet, ruoan valmistus- ja säilytyskustannukset ja kuljetusmaksut
- Jos henkilön erityishuolto-ohjelmaan on kirjattu, että häntä osana erityishuollon palvelua avustetaan aterioiden valmistuksessa, häneltä voidaan periä vain raaka-ainekustannukset.
- Erityisruokavalioista voi periä enintään niiden toteuttamisesta aiheutuvien lisäkustannusten mukaisen lisämaksun ottaen huomioon esim. sen, että ravintolassa syöty laktoositon ateria ei ole muita kalliimpi.

Lisätietoa:

- [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista](#)
- [Tukiliitto. Tuki ja neuvot, asumisen maksut](#)
- [Tukiliitto. Tuki ja neuvot, tukea toimeentuloon. Asiakasmaksut ja niiden alentaminen.](#)

Hyvinvointialueen päättämät asiakasmaksut ja niihin vaikuttaminen

Paras aika vaikuttaa hyvinvointialueiden perimiin maksuihin on silloin, kun alueilla budjetit ovat valmistelussa ja toimielinten päätettävänä. Myös perittävistä asiakasmaksuista tehdään toimielimen päätökset usein vuodenvaihteessa.

Kaikille hyvinvointialueen päätöksille on määritelty tietty muutoksenhaku aika, jonka aikana hyvinvointialueen jäsen (esim. yhdistys tai Tukipiiri) tai päätöksen asianosainen voi tehdä oikaisuvaatimuksen tai valituksen. Aluehallituksen ja sen alaisen toimielimen päätöksistä (30 päivän valitusaika) oikaisuvaatimus tehdään asianosaiselle toimielimelle ja sen jälkeen valitus hallinto-oikeudelle. Aluevaltuuston päätöksestä (14 päivän valitusaika) tehdään aluevalitus suoraan hallinto-oikeudelle.

[Laki hyvinvointialueesta 139 - 143 §](#)

Kuinka voi vaikuttaa hyvinvointialueen maksuihin valitusajan ulkopuolella:

1. Pyydä vaikuttamistyöryhmälle/alueen edustajille neuvottelu asiakkaiden maksuista päättävältä viranhaltijalta.
 - a. Asiaperusteluina voi käyttää julkaistua blogitekstiä asiakasmaksuista:
<https://www.tukiliitto.fi/blogi/vammaispalvelujen-asiakasmaksut-puhuttavat/>
 - b. Neuvottelussa on hyvä tuoda esille esim. esimerkein perusteita ja palveluiden realistisia kuluja, ja tuoda muistuttaa kehitysvammaisten ihmisten vähävaraisuudesta.
2. Hyödyntäkää yhteyksiä tuntemiinne viranhaltijoihin ja aluevaltuutettuihin. Heillä on mahdollisuus vaikuttaa päätökseen tai viedä asia alueen päättäjille uudelleen käsiteltäväksi. Kertokaa heille perustelut asiaan ja pyytäkää vaikuttamaan asiassa eteenpäin.
3. Vaikuttakaa alueellisen vammaisneuvoston kautta maksujen perusteisiin.
4. Tehkää asiasta hallintoriita-asia hallinto-oikeuteen. Hallintoriita tulee vireille hakemuksella.

Muistutus, kantelu ja muutoksenhaku: <https://stm.fi/asiakkaan-potilaan-oikeudet/valittaminen>

Laki hyvinvointialueesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210611#O4L16>

Hallinto-oikeuteen valittaminen:

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiat/viranomaispaatoksestavalittaminen/valitus.html>

Huomioitavaksi hyvinvointialueiden omavalvonta

- Hyvinvointialueilla on alueellaan itsehallinto ja ne vastaavat alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen valvonnasta. Hyvinvointialueilla täytyy olla omavalvontasuunnitelma sekä -ohjelma. Lisätietoa: <https://www.valvira.fi/-/hyvinvointialueet-ovat-nyt-ensisijaisia-sote-valvojia>
- Hyvinvointialueen työntekijät vastaavat omavalvonnasta ja yksityisen sosiaalipalvelun palveluntarjoajien valvonnasta. Hyvinvointialueiden valvontaviranomaisia ovat aluehallintovirasto ja Valvira.
- Selvittäkää hyvinvointialueellanne vammais- ja sosiaalipalveluiden omavalvonnasta vastaavat henkilöt.